

*Valvasorjeve
nagrade in
priznanja
za leto 2005*

SMD

SLOVENSKO
MUZEJSKO
DRUŠTVO

Komisija za podeljevanje Valvasorjeve nagrade in priznanj je na seji dne 13. aprila 2005 sklenila, da prejme Valvasorjevo nagrado za leto 2004

dr. Lidija Tavčar, muzejska svetovalka
za delo na področju muzejske pedagogike.

Dr. Lidija Tavčar se je specialnemu področju likovne vzgoje zapisala že zelo zgodaj. Nemara sta ji že petletna vzgojiteljska šola, ki jo je obiskovala v Ljubljani in štiri leta prakse v vzgojnovarstveni ustanovi v Novi Gorici, še preden je postala redna študentka umetnostne zgodovine in sociologije na ljubljanski Filozofski fakulteti, usodno začrtali pot. Tudi diplomska naloga, s katero si je leta 1985 prislužila študentsko Prešernovo nagrado, je bila povezana z metodiko likovne vzgoje na srednješolski stopnji.

Ko je oktobra 1985 nastopila delovno mesto kustosinje pedagoginje v Narodni galeriji v Ljubljani, ji res da ni bilo več treba orati ledine. Pedagoška služba je imela v tej nacionalni ustanovi že lepo tradicijo, vendar je dr. Tavčarjeva z veliko domišljije in občutljivosti začela uvajati vrsto novosti. Leta 1996 je postala vodja pedagoškega oddelka in pridobila naziv višja kustosinja, leta 2001 pa naziv muzejska svetovalka. V istem letu je na oddelku za sociologijo Filozofske fakultete v Ljubljani uspešno ubranila doktorsko disertacijo z naslovom *Zgodovinska konstitucija modernega muzeja kot sestavine sodobne zabadne civilizacije*, ki je leto kasneje izšla tudi v knjižni obliki. Leta 2003 je bila izvoljena v znanstveni naziv znanstvena sodelavka.

Iz obsežne bibliografije razberemo, da je zasnovala pet didaktičnih razstav in jih pospremila s katalogi. Organizirala je številne delavnice in zanje pripravila didaktični material, organizirala in aktivno sodelovala je na posvetih za vzgojitelje in učitelje. Oblikovala je videoteko in nešteto popeljala skupine otrok različnih starosti, šolarjev in odraslih skozi galerijske dvorane ter jim razkrivala »nevidne strani vidne umetnosti« v stalni zbirki domačih in tujih mojstrov.

Njen razstavni katalog s pomenljivim naslovom *Nevidne strani vidne umetnosti* (1991) ter knjiga z dvojnimi naslovom *Zarja časa. Mit v sliki in besedi* (1997), ki jo je izdala skupaj s pesnikom Borisom A. Novakom, sta uvrščena kot priporočljiva strokovna literatura za učitelje, ki poučujejo predmet likovna umetnost z umetnostno zgodovino na umetniških gimnazijah glasbene in plesne smeri in za učitelje umetnostne zgodovine na splošnih in umetniških gimnazijah. V zadnjih letih je imela kot vabljen predavateljica več predavanj na oddelku za pedagogiko na Filozofski fakulteti v Ljubljani in Pedagoški fakulteti v Ljubljani. Od leta 2004 je kot zunanja sodelavka vključena v raziskovalni program Pedagoškega inštituta *Edukacijske raziskave*, v okviru katerega katerega v veliki meri praktično aplikativno naravnemu galerijskemu delu dodaja znanstveno in teoretično utemeljeno razsežnost..

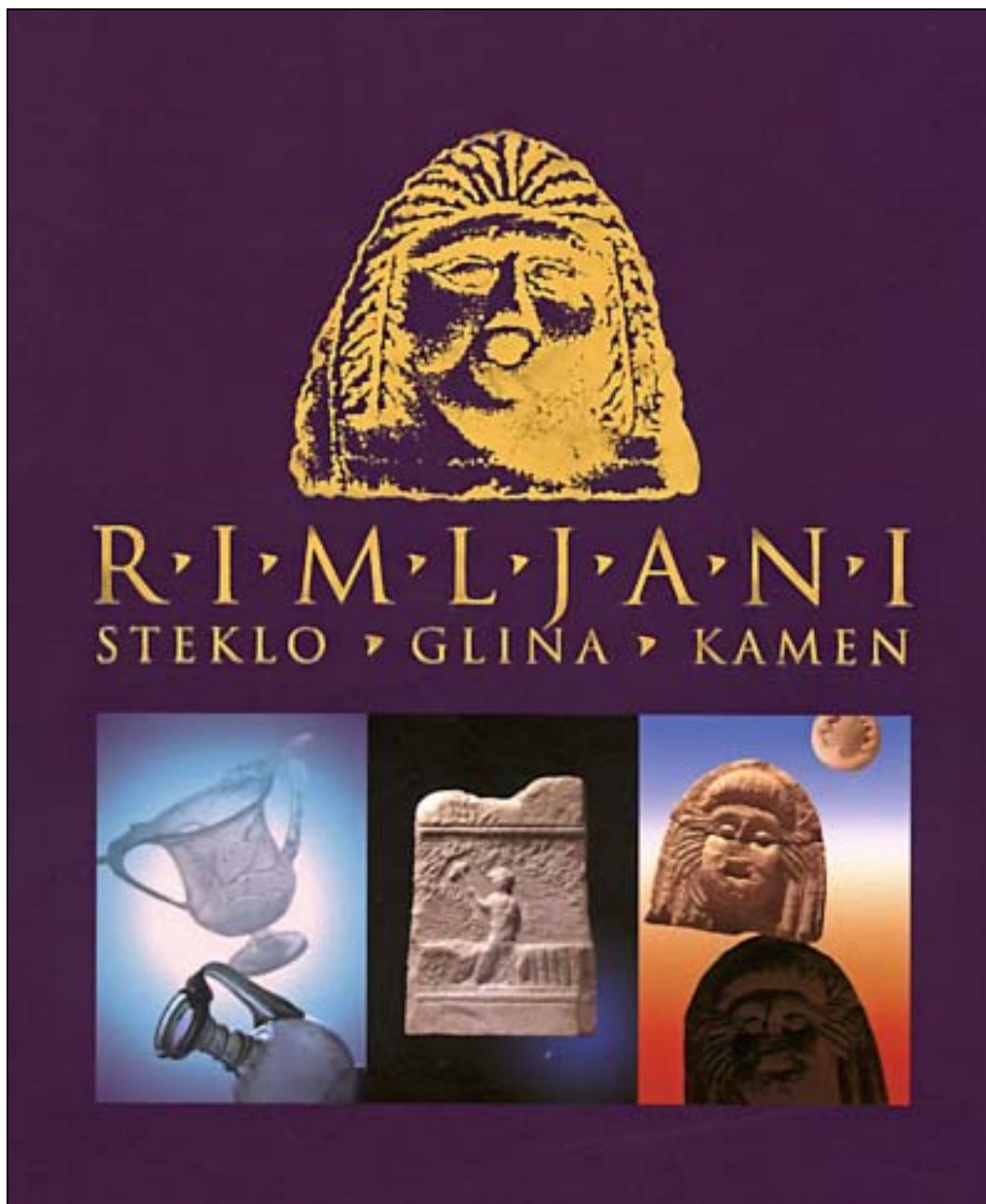

Prvi pomembnejši korak je dr. Lidija Tavčar naredila na področju muzejske pedagogike z domiselno pripravljenimi gradivi in pripomočki za delo z najmlajšimi obiskovalci. Z njimi je začela galerija vse bolj postajati prostor novih odkritij in spoznaj. Po zaslugi dr. Tavčarjeve so se mladi obiskovalci iz pasivnih poslušalcev spremenili v dejavne sooblikovalce ustvarjalnega procesa. S slikanico za najmlajše *Pozdravljeni cicibani* in delovnimi listi za razredno in predmetno stopnjo je postavila nove standarde in jih nadgradila s priročnikom in gradivom v obliki galerijskega kovčka *Galerija v vrtcu, šoli in doma*, s katerim je imaginarno galerijo prenesla v številne šole in domove ter tako otrokom zagotovila možnost temeljite priprave na obisk muzeja in srečanje z »živimi« umetninami. Če so prvi razstavniki projekti še temeljili na spontani odzivnosti mladih obiskovalcev (*Stari mojstri na otroških risbah, Mi mladi*) so že omenjene *Nevidne strani vidne umetnosti* evocirale raziskovalnega duha mladega občinstva in pomenijo resnejše seznanjanje z muzealskim delom.

Prispevek kolegice dr. Lidije Tavčar je zagotovo izjemnega pomena za širše področje slovenske muzejske pedagogike in dober zgled, ki ga v marsikateri sorodni instituciji s pridom posnemajo in prilagajajo svojim potrebam. Valvasorjevo gre zato brez dvoma v prave roke.

Komisija za podeljevanje Valvasorjeve nagrade in priznanj je na seji dne 13. aprila 2005 sklenila, da prejmejo Valvasorjevo priznanje za leto 2004

avtorji razstavnega projekta Rimljani: steklo, glina, kamen in sicer:

dr. **Irena Lazar**, muzejska svetovalka za razstavo Odsevi davnine – Antično steklo v Sloveniji in ureditev skupnega kataloga;

Ivan Žižek, višji kustos in **Mojca Vomer Gojkovič**, muzejska svetovalka za razstavo Med nebom in zemljo – Lončarstvo in opekarstvo rimske Petovione;

dr. **Bojan Djurič**, izredni profesor in **Vesna Koprivnik**, višja kustosinja za razstavo V Saksanovem svetu – Rimsko pridobivanje belega marmorja s Pohorja.

Muzejski projekt *Rimljani – steklo, glina, kamen* je bil v preteklem letu zagotovo največji podvig, s katerim smo upravičeno samozavestno vstopili v Evropsko unijo. Predstavitev izbrane arheološke dediščine v slovenskih muzejih je pomenila del mednarodne povezave s sosednjo Avstrijo, kjer je deželna razstava predstavljala zapuščino rimske dobe pod naslovom *Rimljani 2004*. Trije naši največji pokrajinski muzeji - v Celju, Ptuj in Mariboru so bili v projekt enakovredno vključeni s samostojnimi razstavami in ne samo kot posojevalci gradiva, z dvojezičnim katalogom ter s svojimi prispevki o arheološki dediščini Slovenije v katalogu avstrijskega dela projekta. Z razstavljenim gradivom, ki je bilo izbrano iz omenjenih muzejev, Narodnega muzeja Slovenije in Mestnega muzeja v Ljubljani, Dolenjskega muzeja v Novem mestu, Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije in njegovih enot ter iz muzejev v Beljaku in Gradcu v sosednji Avstriji, smo opozorili na to, da smo dediči enotnega kulturnega prostora, ki je Evropo povezoval že v davnini.

V celjskem Pokrajinskem muzeju se je odsev davnine zableščal na krhkih izdelkih, ki so ponujali vso raznolikost rimske steklarske obrti od živih barv do nenavadnih oblik. Avtorica razstave, dr. Irena Lazar, ki je prevzela tudi uredniško skrb za skupni katalog, nam je razkrila skrivnosti steklarske obrti v svetu in pri nas, sugestivno spregovorila o lastnostih in obdelavi stekla, tehnikah in krašenju, kje vse so Rimljani steklo uporabljali, kako je bilo z uporabo v vsakdanjem življenju in kje so delovale lokalne steklarske delavnice. V posebnem izobraževalnem kotičku je bil na ogled tudi film o steklarski obrti, ki ga je v sodelovanju z avtorico pripravila skupina Visual productions.

Glino kot osnovno gradivo rimske lončarske obrti in opekarstva sta nam na ptujski razstavi približala arheologa Ivan Žižek kot vodja projekta in soavtorica Mojca Vomer Gojkovič. S peskom posuta pot, ponekod tlakovana z rimskimi tlakovci, oživiljenimi z sledovi živalskih in človeških stopinj, je obiskovalca premišljeno vodila mimo vsakovrstnih keramičnih izdelkov. Z njimi so prebivalci Petovione gradili, iz njih jedli in v njih končno našli svoj večni mir. Med nebom zemljo je bila simbolno razpeta zgodba, ki je temeljila na številnih izvirnih predmetih in rekonstrukcijah.

Mariborska razstava se je lotila najtršega in hkrati najboljše gradiva – kamna in izbrala naslov po rimskem zaščitniku kamnosekov – Saksanu. Avtorja razstave, arheologa dr. Bojan Djurić in Vesna Koprivnik sta postavitev zasnovala na treh temeljnih poglavjih - pridobivanje, oblikovanje in trgovina z marmornimi izdelki - , ki so bili v treh prostorih predstavljena z materialom, orodjem in izdelki ter pojasnjena z rekonstrukcijami in slikovno opremo, z zvočno kuliso in dokumentarnim filmom. Rezultat je doslej najcelovitejša podoba rimske proizvodnje kiparskih in arhitekturnih spomenikov v širšem, ne samo slovenskem prostoru. Hkrati predstavlja razstava, ki upošteva sodobna muzeološka načela dobro osnovo za bodočo novo postavitev lapidarija v mariborskem muzeju.

Seveda je bilo potrebno k zahtevnim projektom na vseh treh lokacijah pritegniti številne sodelavce, oblikovalce, fotografe, risarje. Omenimo vsaj tiste, ki so dali mikavno podobo skupnemu katalogu. To so oblikovalec Radovan Jenko, ilustrator Aleš Sedmak, fotograf Tomaž Lauko in avtorici risb Marija Lubšina Tušek in Andreja Izlakar. Razstave pa je na vseh treh lokacijah spremljalo še dodatno informativno gradivo, pedagoški programi in promocijski predmeti.

Komisija za podeljevanje Valvasorjeve nagrade in priznanj je na seji dne 13. aprila 2005 sklenila, da prejmejo Valvasorjevo priznanje za leto 2004

avtorji razstavnega projekta 7 grehov: Ljubljana – Moskva:

Zdenka Badovinac, višja kustosinja, dr. **Viktor Misiano**, gostujoči kustos in mag. **Igor Zabel**, muzejski svetovalec.

Multimedijska likovna razstava, ki so jo ob koncu preteklega leta odprli v prostorih Moderne galerije v Ljubljani, so zasnovali domača kustosa Zdenka Badovinac in mag. Igor Zabel ter ruski kritik in kustos dr. Viktor Misiano. Zamisel o sodelovanju je bila natančno premišljena, saj je obe mesti Ljubljano in Moskvo v zadnjem desetletju družilo veliko profesionalnih in prijateljskih stikov, ki nikakor niso bili zgolj naključni, temveč so jih spletle zgodovinske vezi in medsebojne simpatije, ki segajo vse do historičnih avantgard in še dlje do idej, povezanih s panslovanskim gibanjem v 19. stoletju, ter so rezultat skupnih izkušenj, izhajajočih iz podobnega družbenopolitičnega konteksta.

Razstava Sedem grehov: Ljubljana – Moskva je želela razkriti različne dimenzije povezav med obema mestoma in poudariti kontinuiteto sodelovanja ter interes za sorodne estetske koncepte. Ker obe mesti in kulturi pripadata skupnemu kontekstu, povzetem v opisu »vzhodnoevropska kultura«, se je razstava lotila prav problematike tega konteksta in poskušala odgovoriti na vprašanje identitete, ki se je izkazala za izredno kontroverzno, zato se je razstava namenoma ukvarjala z njeno dvoumno naravo.

Zelo obsežna in tehnično zahtevna postavitev, vključevala je prek sto umetnikov in umetniških skupin, dejavnih večinoma na področju vizualnih umetnosti, je prikazala tudi pomembne dosežke z drugih področij: filma, arhitekture, oblikovanja, popkulture in stripa. Slikovito in duhovito nam je predstavila sedem grehov, značilnih za Vzhodno Evropo. Grehi, ki so konceptualno povezovali razstavljenе umetnine, so: kolektivizem, utopizem, mazohizem, cinizem, lenoba, neprofesionalnost in ljubezen do Zahoda. Te »slabosti« Vzhoda so bile hkrati predstavljene kot »vrline«, vrednote, ki jih lahko vzhodne, slovanske dežele prispevajo v evropsko kulturno zakladnico in jo tako obogatijo. Razstava ni imela namena podajati objektivne zgodovine, temveč zarisati zgodovino s pomočjo več vzporednih narativnih zgodb, povezanih z vprašanji identitete, drugačnosti in transformacije. Zato je bila poudarjena sedanost: tako v smislu sodobnega gledanja na zgodovino kot v tem, da so sodelovali večinoma sodobni umetniki iz Moskve in Ljubljane, posebej tisti izbranci, ki logično zaključujejo linijo razvoja od zgodnjih avantgard 20. stoletja do danes.

Misiano je za ruski del izbral nekaj znanih umetnikov, veliko pa tudi manj znanih avtorjev, katerih dela so ne glede na to ključna za razvoj ruske umetnosti. Pravtako raznolika je bila slovenska selekcija.

Razstavo, ki je bila deležna velike medijske pozornosti, je dosegla rekordno število obiskovalcev, saj je bila v resnici humorna in zabavna. Pospremil jo je obsežen katalog z besedili ruskih in slovenskih piscev. Tako grafično oblikovanje kot postavitve je podpisala skupina Novi kolektivizem, ki je oblikovala tudi nekaj domiselnih promocijskih predmetov.

Komisija za podeljevanje Valvasorjeve nagrade in priznanj je na seji dne 13. aprila 2005 sklenila, da prejme Valvasorjevo priznanje za leto 2004

mag. **Nadja Terčon**, muzejska svetovalka in sodelavci: **Flavio Bonin**, višji kustos, **Dušan Podgornik**, akad. slikar ter **Jože Črnelič**, dipl. oec.
za izvedbo projektov Ulični muzej Izola in Zbirko ladijskega modelarstva v Izoli.

V Izoli so lansko leto na svetovni dan muzejev odprli kar dva muzeja: Ulični muzej in Muzej ladijskega modelarstva. Idejni pobudnik in koordinator prvega projekta, ki so ga pripravili v osrčju starega mestnega jedra, je bil gospod Jože Črnelič z Občine Izola, v strokovnem pogledu pa je nad postavitvijo obeh bdela muzejska svetovalka, mag. Nadja Terčon.

Kot pove že ime, Ulični muzej, prvi tovrstni poskus pri nas, nima sedeža. Njegovo »zbirko« so postavili v 17. prostorih, od katerih je kar 15 trgovskih in gostinskih lokalov. Za nenavaden muzejski podvig so navdušili tudi meščane, ki so poleg resničnih, v muzeju izbranih eksponatov, pobrskali po svojih podstrešjih in današnjo obrtno, rokodelsko ali gostinsko ponudbo pod muzejskim mentorstvom popestrili z lastnimi »muzejskimi zgodbami«. Lokale, ki jih daje občina v najem za simbolični tolar, so oživili s strokovno izbranimi starimi fotografijami, dokumenti, predmeti, ki pripovedujejo o zgodovini Izole, ribiški in delavski preteklosti mesta in njegove okolice.

Muzeološka prezentacija se zaradi usklajevanja številnih interesov razlikuje od klasičnih muzejskih zasnov in postavitev ter prinaša nekaj novega tako za snovalce kot za uporabnike. Ulični muzej, ki je resnični revitalizacijski projekt, je razdeljen na pet vsebinskih sklopov: zgodovino Izole; obmorski značaj mesta in ribištvo; pomorski promet in trgovino; obrt ter skrb za higieno in kulturo oblačenja. Poleg »zgodovinskih dodatkov«, s katerimi so polepšali notranjščine lokalov, so si prizadevali obuditi tudi nekatera skoraj pozabljena ribiška opravila ter s prikazi njihovih veččin poživili ulični utrip. Vse lokacije, predvsem na Koprski in Ljubljanski ulici, so označili z lepo oblikovanimi izveski in na dogajanja opozorili tudi z zloženkami v slovenskem, italijanskem in angleškem jeziku.

Vzporedno s pripravami na Ulični muzej je potekalo tudi delo v Ulici Alme Vivode 3, kjer je v adaptiranih prostorih nekdanjega vrtca dobila svoje mesto Zbirka ladijskega modelarstva. Avtorica je zanjo pripravila razstavne vsebine in izbrala ladijske modele. Razstavljenih je 35 modelov. 14 modelov so za razstavo posodili zasebni lastniki, 1 model je last Narodnega muzeja, 20 pa jih je prispeval Pomorski muzej iz Pirana. Vsebinsko so razstavni predmeti razdeljeni na ladijske modele klasičnih jadrnic ter na modele tradicionalnih plovil. Del zbirke je namenjen opisu ladjedelstva in tradicionalnim tehnikam gradnje lesenih jadrnic, del pa ladijskim modelarjem in izdelavi ladijskih modelov. V ta namen so bili konservirani dva ladijska modela ter mizarški delovni pult, na vseh ostalih eksponatih pa so bila opravljena osnovna čistilna in osvežilna dela. V Pokrajinskem arhivu Koper, Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper in pri Sandri Festini Marzani je bil izposojen fotografski material, ki ga je oblikovalec z velikimi povečavami smiselno vključil v postavitvev.

Odgovornost muzejskega koncepta obeh projektov je slonela na avtorici postavitve, mag. Nadji Terčon in oblikovalcu Dušanu Podgorniku, projekta je organizacijsko vodil Flavio Bonin, pri postavitvi pa so sodelovali tudi številni drugi muzejski delavci, ki so lahko projekt speljali s finančno in moralno podporo izolske Občine, Ministrstva za kulturo Republike Slovenije in Evropske unije.

Komisija za podeljevanje Valvasorjeve nagrade in priznanj je na seji dne 13. aprila 2005 sklenila, da prejmeta častno Valvasorjevo priznanje za leto 2004

gospa Tatjana Holynski Majcen in gospod Mitja Holynski
za donacijo opreme ateljeja Holynski Slovenskemu etnografskemu muzeju.

Marca 2004 je znameniti Fotoatelj Holynski na Cankarjevi ulici v Ljubljani po več kot tričetrstoletja delovanja zaprl svoja vrata. Njegov ustanovitelj, leta 1896 na Dunaju rojeni Karel Holynski, se je za tedaj precej redek poklic fotografa izučil ob koncu prve svetovne vojne po izpustitvi iz ujetništva v Rusiji. Pot ga je pripeljala v Ljubljano, kjer je od 24. septembra 1928 pa do smrti leta 1984 vodil svoj fotografski atelje. Po naravi izredno iznajdljiv, je v 30. letih izdelal avtomatski fotoaparati, ki je stal v pasaži kina Komuna. Prvi je začel uporabljati tudi reportažni fotoaparati z leica filmom, s katerim je postal najbolj znan fotograf sprehajalcev na ljubljanski promenadi. Pri Karlu Holynskem se je izučilo fotografske obrti nemalo znanih ljubljanskih fotografov.

Po njegovi smrti, leta 1984, je obrt prevzela žena Draga, po njeni upokojitvi pa je tradicijo klasične fotografije poskušal ohraniti sin Mitja. Atelje je, tako kot mnoge druge rokodelske in obrtne delavnice v mestnem središču, v zadnjem času vse težje konkuriral množični industrijski ponudbi. Z marcem 2004 se je tako gospod Mitja Holynski odločil za zaprtje lokala Foto Holynski. Ob iskanju možnosti kam z inventarjem ateljeja, sta se s sestro Tatjano odločila, da ga, kljub mamljivim ponudbam iz tujine, kot celoto podarita eni od muzejskih ustanov. Zavedala sta se škode, ki bi nastala ob delitvi predmetov na tržno zanimive in nezanimive. Celotna vrednost je spričo nerazvitega tržišča s starimi fotografskimi predmeti v Sloveniji namreč neocenljiva. Njuna odločitev je tako zrasla ob zavesti, da kulturna dediščina s tem ostaja v celoti na domačih tleh.

Donacijo so v Slovenskem etnografskem muzeju prepoznali kot dragocenost iz več razlogov. Najprej, ker sta darovalca v ateljeju do zaprtja delala in predmete uporabljala. Tako sta odlični in neposredni vir informacij, ki sta jih tudi vedno pripravljena posredovati. Muzej je sprejel donacijo kot celoto in našel zanjo primeren prostor v obnovljeni muzejski palači na Metelkovi ter v njem z izvirnimi predmeti ustvaril ambient, ki obiskovalcem ponuja priložnost vrnitve v čas, ko je bilo portretiranje posameznikov in manjših skupin še dogodek, na katerega se je bilo potrebno posebej pripraviti. In končno, donacija obsega tudi ves arhiv, ki je v ateljeju nastajal od leta 1928 naprej. Med drugim raznovrstnim gradivom je v muzej prenesena zbirka negativov s pripadajočimi evidenčnimi knjigami naročnikov od leta 1936, kar omogoča z etnološkega gledišča preučevanje življenja portretirancev – njihovo oblačilno kulturo, družinsko in družabno življenje. Zanimivost so tudi portreti znanih osebnosti iz kulturnega in političnega življenja.

Odločitev gospe Tatjane Holynski Majcen in gospoda Mitje Holynskega, da darujeta celotno opremo in arhiv družinskega fotografskega ateljeja s častljivo zgodovino Slovenskemu etnografskemu muzeju si nedvomno zasluži častno priznanje.

Foraminifera
Assilina medanica Pavlovec, 1974

**FOSILI IZ ZBIRKE
STANISLAVA BAČARJA**

Komisija za podeljevanje Valvasorjeve nagrade in priznanj je na seji dne 13. aprila 2005 sklenila, da prejme častno Valvasorjevo priznanje za leto 2004

gospod **Stanislav Bačar**
za zbiranje in razstavljanje kamnin in fosilov.

Bibliofil in zbiralec Stanislav Bačar ne uživa v svoji bogati knjižnici, ki se ponaša s številnimi redkimi in dragocenimi tiski, le za domačimi zidovi. Svoje knjižno bogastvo, ki ga je zbral v nekaj desetletjih, je bil pripravljen že večkrat pokazati širši javnosti in s svojim gradivom je pripravil nič koliko odmevnih razstav. Še posebej so bile zanimive razstave, na katerih je razgrnil svojo dragoceno zbirko starih vinarških tiskov.

Ljubezni do knjig se je pred dobrim desetletjem pridružilo še navdušenje nad kamninami in fosili. Iskati jih je začel v eocenskem flišu Vipavske doline in Goriških Brd. Želja po raziskovanju naravne dediščine ga je popeljala tudi v Trnovski gozd, Nanos, Hrušico in druga primorska najdišča, pa tudi na Štajersko in Dolenjsko. Odkril je kar nekaj novih najdišč in našel veliko lepih ter tudi za stroko zanimivih primerkov. Pri Vipolzah v Goriških Brdih je odkril novo najdišče eocenskih praživali, morskih ježkov, polžev, školjk in koral.

Bačarjeva zbirka fosilov in kamnin je z leti narasla na okrog pet tisoč registriranih primerkov, tako da v domači hiši za shranjevanje fosilnega materiala že nekaj časa zmanjkuje prostora. Neumorni zbiralec pri tem ves čas aktivno sodeluje s strokovnjaki s Katedre za geologijo in paleontologijo pri NTF v Ljubljani, z Inštitutom za paleontologijo pri ZRC SAZU, s Prirodoslovnim muzejem Slovenije in z Goriškim muzejem.

Obsežna zbirka je od prve razstave, ki jo je vneti zbiralec postavil leta 1996 na Sinjem Vrhu, doživela kar nekaj predstavitev širom Slovenije, med drugim tudi v Prirodoslovnem muzeju Slovenije v Ljubljani in v Trstu.

Leta 2002 je gospod Bačar v sodelovanju z Občino Ajdovščina in Goriškim muzejem v novem muzeju v Ajdovščini za nedoločen čas in brez vsakršne odškodnine postavil na ogled svojo zbirko fosilov. Gradivu, ki izvira predvsem z območja Primorske, je dodanih tudi nekaj zanimivejših eksponatov iz drugih delov Slovenije. Zadnji lanskoletni muzejski podvig gospoda Bačarja pomeni ureditev zbirke posvečene kamninam Brd, ki jo je neumorni zbiralec v sodelovanju z Goriškim muzejem in s podporo Občine Brda postavil v Šmartnem.

Zbirateljska vnema gospoda Bačarja in še posebej vzgojno-izobraževalni pomenom razstavljenih zbirk si zaslužita vso pozornost in naše stanovsko častno priznanje.

